

Gautstigen

Av SVEIN LOENG

På vei fra Gautåseter til Grimsdalshytta langs den merkede turiststien, har jeg ved et par anledninger stoppet opp og gransket terrenget spesielt nøye i et område sørøst for Steinbuhø. Årsaken til dette er at på turistkartet står det inntegnet en tydelig, kryssende sti her på disse nokså flate flyene omtrent halvannen kilometer fra toppunktet. Men uansett hvor nøye jeg saumfarer terrenget: letingen blir uten resultat. Konklusjonen må bli at denne stien ikke finnes i virkeligheten. Etter å ha sjekket detaljkartet over samme område, viser det seg også at stien ikke er inntegnet.

Det er Gautstigen jeg leter etter, og det er en enkel forklaring på hvorfor jeg ikke finner den: det turistkartet viser, er en markering av den eldste ferdselsvei over Dovrefjell, en ferdselsvei som sannsynligvis ikke har vært i bruk siden tidlig i middelalderen, og derfor ikke lenger kan gjenfinnes i sin opprinnelige form. Stien er altså ikke synlig lenger.

Søker en sørvestover på kartet fra flyene under Steinbuhø, kommer en til Tofte gård i Nord-Gudbrandsdalen. Ferdselsveien gikk gjennom tunet på gården og opp de bratte bjørkeliene opp på fjellet, dreide så mot nordøst, gikk langs Einbuggdalen og sannsynligvis strake leia inn til de lett skrånende flyene sørøst for Halvfarhø. For dem som skulle til Hjerkin, var Halvfarhø merket på at de var halvveis – derav navnet. De hadde herfra to muligheter: enten fortsette videre i øst-nordøstlig retning, runde Gråhø, gå over Steinbuhø og ned til Gautåseter langs den nåværende turistruta; eller de kunne dreie nordover ved Halvfarhø, komme ned i Gautdalen og følge dalen ned til Gatuåseter.

← *Møte med en delegasjon av fjellets sommerinnvånere*

(SVEIN LOENG)

Tunge skyer over Gråsida

(SVEIN LOENG)

Ruta til Folldalen gikk også øst-nordøstover fra Halvfarhø, krysset den nåværende turiststien Gautåseter-Grimsdalshytta, fortsatte sør for Pigghetta, og kom ned ved Dalholen. Med start fra Tofte, var altså Hjerkinns og Folldalens de to aktuelle mål på andre sida av Dovrefjell.

Det er ruta til Folldalen som er avmerket på turistkartet. Denne inntegningen skal minne oss om at her har det i eldgammel tid vært en ferdselsvei som for kanskje 800-900 år siden ble avløst av den som er mest kjent som den gamle kongeveien over Dovrefjell, og som også går forbi Tofte, men tar i nordlig retning over Hardbakken, forbi Fokstua, Hjerkinns, Kongsvoll, over den beryktede Vårstigen og videre nordover.

Gautstigen er altså ikke bare «den gamle» men «den eldste» kongeveien over Dovrefjell – for det ferdes nok konger langs Gautstigen også.

Opp fra Verkensåa

(SVEIN LOENG)

Selv om det ikke finnes merker etter den opprinnelige ferdselsveien, så er traséen beskrevet og delvis inntegnet på kart, og det går fremdeles tydelig sti langs store deler av ruta – bare ikke over flyene under Steinbuhø.

Gautstigen har i lengre tid interessert meg, og beslutningen om å følge traséen for denne gamle ferdselsveien, har ligget til modning et par år.

Etter å ha «vervet» en turkamerat, sto vi endelig klar for avmarsj ved Tofte en dag tidlig i juni, med de bratte bjørkeliene foran oss.

Tofte gård, med sin egen høyst interessante historie. Foruten å ligge vakkert til i østhellinga av dalen i 590 meters høyde, har den i over 1000 år vært herberge for fjellfarende folk på vei til eller fra Trøndelag. Mange konger har opp gjennom tidene overnattet her. På 1500-tallet får den også benevnelsen kongsgård. Kongen sto som eier, og stedet ble blant annet brukt som oppholdssted for tjenestemenn på

Halvfarhø (1685 m.o.h.) sett fra sørøst

(SVEIN LOENG)

Gjelet i Tverråa

(SVEIN LOENG)

reise. Siden den gang er Tofte gjerne blitt kalt kongsgården på Dovre.

Bjørkeliene lå bak oss, og vi beveget oss nordøstover langs en velbrukt sti, som vitnet om at det frømdeles ferdes folk og husdyr her. Like før Haugesetra møtte vi en delegasjon av fjellets sommerinnvånere – en sauflokk, som økte betydelig i antall da nyheten om vår ankomst spredte seg. Men da de fant ut at kameraer ikke var spiselige, og at maten i ryggsekken ikke var beregnet på dem, ble vi mindre interessante, og de var senere umulige å lokke fram for nærfotografering. Våre hensikter var avslørt!

Vi fortsatte videre i samme retning langs tydelig sti; krysset flere sidebekker til Einbugga; gikk i slak stigning fra setra på ca. 1030 meter, på oversida av de nærmest sammenhengende myrpartiene langs Einbugga, og kom etter 8-9 kilometer fram til et område sørøst for Storhø, ikke langt fra Einbuggas kilder. Her, i 1250 meters høyde,

slo vi leir og reiste teltet på en egnet flate.

Neste morgen lå det nysnø, og kulda var merkbar (for oss, som var innstilt på sommer!)

I skrålia under Fremste Veslberget møtte vi de første mogopkoloniene. De hang med hodet; sto matthvite og hårkledd; hadde lukket seg inne for kulde, snø og haglbyger.

Vi hadde hele strekningen fra Tofte fulgt et tydelig tråkk, der det fremdeles var jevnlig ferdsel av mennesker og dyr. Like før Fremste Veslberget måtte vi forlate denne stien. Den bøyde av østover mot Verkenssetra, mens vi måtte fortsette i nordøstlig retning for å komme opp på flyene sørøst for Halvfarhø.

Verkensåa måtte krysses, og vi fikk en bratt, men kortvarig oppstigning fra elvedalen, før vi endelig befant oss på disse lett skrånende flyene. Her visste de gamle fjellfarere at veien var halvfaren mellom Tofte og Hjerkin, og derfor var det vanlig å raste

Nåværende Hjerkin fjellstue. Rester etter den gamle fjellstua er gravd fram på Veslhjerkinnhøgda (i bakgrunnen omtrent midt på bildet) (SVEIN LOENG)

Flate flyer innover mot Kattuglehø (til høyre)

(SVEIN LOENG)

her. Vi gjorde det samme – og nøt utsynet mot det nysnøklede Rondemassivet.

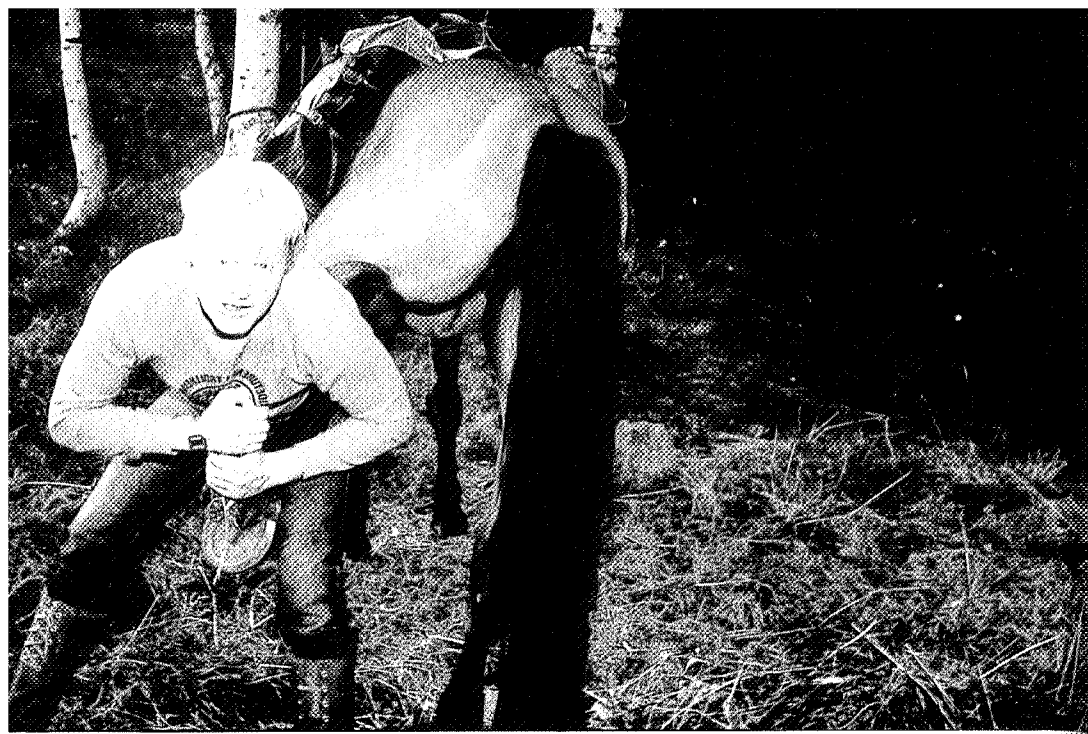
Denne siste strekningen hadde vi ingen markert sti å følge – tydeligvis ingen aktuell rute for dagens fjellfolk. Men selv uten sti var det lett å gå her; de visste å legge ruta i lett framkommelige strøk.

Videre fra Halvfarhø var det også lett terreng og stort sett uten sti i den retningen vi skulle. Vi valgte å fortsette nordøstover, for å komme inn på turistruta sørøst for Steinbuhø. På vår vandring kunne vi bare konstatere at traséen var velvalgt. Kattuglehø lå snart bak oss på sørsiden av dalen. Vi passerte rett nord for det dype gjelet i Tverråa, og var snart inne på den meget velbrukte turiststien. Resten av strekningen fram til Gautåseter ble tilbakelagt langs rødmerket løype.

På Veslhjerkinnhøgda like øst for Gautåseter lå sannsynligvis den første fjellstua på Hjerkin – eller sælehus som det het dengang. Den

ble gravd ut i 1937, og en regner med at den ble bygd omkring år 1000. Nåværende Hjerkin fjellstue ligger ca. 3 kilometer lenger nord.

Vi avsluttet turen ved Gautåseter, etter en interessant tur i gamle fjellfareres fotspor. Når de kom hit, var en drøy og ikke ufarlig dagsetappe tilbakelagt. Det kunne være en stri marsj over fjellet i uvær og blåst – men kom de velberget fram til Hjordakind, som det vel het dengang, var det naturlig med en overnatting i sælehuset, før ferden gikk videre nordover.

Hovslagere i fjellet

Etter at hestetallet har minket, har behovet for hovslagere også minket og dermed blitt et mere utdøende yrke. Takket være ridesentrene som er grodd opp i de senere år har interessen for hest blitt økende. Da ikke bare som tidsfordriv for unge jenter, men av praktisk betydning for de unge. De lærer å omgås og stelle dyr. I de senere år har også de eldre fattet interesse for ridesporten, men da som et terapeutisk hjelpemiddel mot f.eks. vonde rygger.

Dette så vi et eksempel på da vi var ved Gjevilvasshytta i august 1984. Dit kom Amund Kvåle fra Kvåle ridesenter på Fannrem med sine halvblodshester, ti i tallet, med unge jenter som ryttere, men også noen eldre menn. De skulle myke opp sine støle rygger. Kvåle kom gjennom Trollheimen fra Jødalshytta, den sjuende ridetur denne sommeren.

Rytterne, alle som en, var om morgenen opptatt med å strigle og pusse de vakre dyrene. På bildet ser vi Kvåle som hovslager. Det må han også være. Hestenes fottøy må være i orden før fjellturen!

Finn Ouren

Naturens kjempekrefter kan ingen måle seg med.

AV GUNNAR HOLT

I løpet av påsken 1983 ble gravstøtter funnet flyttet og veltet en rekke steder landet over. Bare i Oslo kunne en telle over 200 tilfeller. Senere ble lignende forhold oppdaget i Trondheim og flere andre byer. Hærverk ble først antatt, men senere kom en til andre oppfatninger. Årsaken var rett og slett telehiv.

At telen i høy grad er med på å prege hverdagslivet, skulle nedenstående eksempler gi inntrykk av. Hele vår norske natur som vi mener å kjenne den gjennom fjell og dal, skog og kratt, er egentlig i konstant forandring. Terrenget forandres og mengden av organismer svinger fra år til år ettersom miljøet forandrer seg. Noen ganger er det som følge av vår påvirkning, andre ganger som følge av naturens egne drivkrefter. Med hensyn til de siste må en ærbødig innrette sine behov deretter.

Tenk bare på våre veier.

Norske veier er et begrep som vekker assosiasjoner: «Vaskebrett, telehiv, stengt på grunn av vegarbeide». I vårt land trenger veidekket betydelig vedlikehold og årsakene er som regel slitasje og frostskaade. Det faktum at også våre veier er underlagt naturens lover trer fram med like stor tydelighet hver vår.

Her til lands regner en at for sterkt trafikkerte veier med trafikkmengde over 2000 årdsøgn, er slitasje fra trafikken den viktigste faktor for dekkefornyelse. På veier med lite trafikk er frosten viktigste faktor, og dette kan en selv lett konstatere på asfalterte fortau og gangveier mange steder.

På asfalterte fortau og mindre trafikkerte veier ser en rett som der er at telen presser opp 10-20 cm små hatter i asfaltdekket. Her er det is som er frosset mellom asfalten og undergrunnen.

Vann i porene i jordartene fryser når temperaturen faller under nullpunktet. Samtidig kan det suges mer vann fra dypere lag og dette